

Художній паралелізм у поезії Володимира Свідзінського

*Робота виконана на кафедрі української
літератури ВДУ ім. Лесі Українки*

У статті простежуються ідейно-естетичні функції паралелізму як одного із стилістичних фігур поезії В. Свідзінського. Проаналізовано структурні особливості паралелізму, його роль у відтворенні образно-емоційного світу поезії.

Ключові слова: стилістичні фігури, паралелізм, фольклоризм, естетичний критерій.

Вагомість фольклорної поетики у поетичній творчості В. Свідзінського обумовлює не тільки активність сталих епітетів, народнопісенних порівнянь, а й увагу до усталених фігур, зокрема паралелізму.

Засіб паралелізму покликаний відтворити в поезії В. Свідзінського нерозмежовану єдність, суголосність світу людини й природи:

Вже з дерева життя мого
Пожовклий лист паде,
А черга днів безперестанно
До тайних меж веде [2, 1, 27];
Будуть роси ще вечірні...
смутно я уп'юсь.
І в степи, степи незмірні
тихо віддаюсь [2, 1, 28];
Тінь на пісок набережний упала,
Не одірвати її від піску;
Не одірвати й від мислі печалі,
Як спогадаю руку тонку;

Руку тонку, і вечір осінній,
І трави намогильної шовк... [2, 1, 241];
Два дерева стоять у дворі,

Два друга самотніх, два в'язні;
Немає під ними трави,
Не видно їм блиску зорі!

Лиш вітер крилом громовим
Над ними ударить порою,
Пробудить то шум у гіллі,
То мрію у серці моїм [2, 1, 337];
Осінні ночі зловісно течуть,
Печальні думи Антосю клюють [2, 1, 368].

У поемі “Горіло Загір’я” подибуємо кілька різновидів паралелізму: це образний (тематичний) (“Дрімало Загір’я У травах жемчужних, У пахощах яблунь, В чаду бузини, І човен дрімав У куцах непорушних, Котилась Сула Під Туманом весни” [2, 1, 398]) і психологічний паралелізм (“І хижо поглянув На Мотрину хату Очима, Налитими кров’ю і злом, Так вовк, Приготовившись нападати, Безлюдної півночі Жде за селом [2, 1, 382]; “Ріка шумить, ріка гуде, Чому мій милий не іде? Чому не їде з-за гори? Дурненьке серце, не гори. Летять у небі соколи – Коли прилинеш ти, коли?” [2, 1, 392]).

Фольклорний психологічний паралелізм відтворює трагізм буттєвої ситуації: “козак молоденький”, який поліг у “кривавім бойовищу”, не маючи “дружиноньки”, “тепер буде мати”:

Вродливая невісточка,
Ще й красно убрана.
Серед саду шумливого
Квітчаста поляна [2, 1, 16].

У “Пісеньці” – яскраво вираженій народнопісенній стилізації – В. Свідзінський представляє дієвість наскрізного використання психологічного паралелізму:

Ой ліщино густолиста,
Схили темну віту;

Закрий мою криниченьку
Від цілого світу.
Поки мила на чужині,
Най ніхто не гляне
В ясну воду, де світилось
Личенько кохане.
Ні високий місяченько,
Ні ясна зорина,
Ні русалка одинока,
Ні мала зілина.
Най без милої не видне
Буде дно студене
І в криниці темно стане,
Як на серці в мене [2, 1, 299].

Заперечне (фольклорне) порівняння значною мірою нагадує особливості формування паралелізму. Як зауважує А. Ткаченко, “Образний паралелізм виступає й у вигляді заперечення..., в якому уподібнення відбувається завдяки розподібненню” [3, 269]. У поезії В. Свідзінського можна простежити чимало таких зразків:

Ой у полі, полі,
При тихому долі,
Не цвіт на калині біліє,
То біла капличка
Стоїть невеличка
Край шляху, де льон голубіє [2, 1, 10];
То на Спаса рано-пораненько
Не червоні маки зацвітали,
Зодягались люде хорошенько,
Колом церкву обступали [2, 1, 13];
Не квіти покинули лоно лугів,

Не явори вийшли з рідних гаїв –
То молодь іде на смертні поля,
І юною кров'ю сититься земля [2, 1, 374].

Особливу увагу привертають поезії, композиція яких постала на основі паралелізму (“Щастя”, “Цілий день палючий вітер...”, “І цей листочок...”, “В полум’ї був спервовіку...”, “Не мріє іволга співати...”). Так, ідейно-образна структура поезії “Приплив” побудована на наскрізному використанні паралелізму:

Клекотять і плещуть хвилі
І з неоглядних далин
Буйно котять срібні гриви
До бережних стромовин.

Тяжко в камінь ударяють,
Рясно сиплють синій блиск,
Обливають білим шумом
Темних скель безладний тиск.

Та дарма. Не зворушити,
Не збудити їм мерця;
Безпричасні і холодні
Оиси світлого лица.

Так і я до тебе рвався,
Так і я тебе любив.
Ти дивилася як місяць,
Буйним морем я кипів [2, 1, 26].

Досить поширеним у поезії В. Свідзінського є антитетичний, зворотний паралелізм:

Солодкі ви, душі самотні мрії,
Та не такі, як за юнацьких літ.
У той-бо час цвіли ви, як лелії,
А нині ви, як цей зимовий світ [2, 1, 31];

Мила, мила лине!
Зводить білі руки,
Щоб мене обняти...
Ні, то хмарка біла! [2, 1, 55];

Я чую шелест ночі.

Надходить ніч в одежі темній.
Далекі ті змагання –
Моя вечірняя зоря
Горить не так, як рання [2, 1, 57];
Чую – метелик пурхає.
Ні, то листочок упав.

...Десь одпливає, як човен,
Час яснооких купав [2, 1, 86];
Падають гори, зникають ріки,
Сходить краса з молодого лица,
Сохне, як травка, дуб великий –
Мрія любові не знає кінця [2, 1, 241];

О, в ніч осінню

Ви (дерева.– О.Я.) мрієте про вихор громовий,
Про ніжну тканку первісної брості,
А я... а я, блукаючи самотно
По вулицях, спотворених туманом,
В моє минуле пам'ять зануряю [2, 1, 314];
Та скоріше дуб вийде на оболони,
Скорше тихий сніг стане другом літа,
Аніж прийде хто одвести занепад

Од мого порога [2, 1, 325].

Найчастотнішим, очевидно, є використання паралелізму, який увиразнює осягнення філософських основ життя, роздуми про смисл людського буття:

Синє небо ллється безупинно,

Днів потік не має вороття...

В невідомій долі, в степовім роздоллі,

Дико-свіже, жарко-неповинне,

Упливає молоде життя [2, 1, 63];

Чи то моє світле дитинство

Збирає волошки в полях?

Чи то моя мила, забута.

Сумує по згублених днях?

Дивлюсь і томлюся без краю,

Несила очей одвести.

Уже ж мені милій назустріч

Ніколи степами не йти [2, 1, 33];

Тяжать над нами мертві хмари,

Як темний попіл угорі.

Не вернемо очам погаслим

Карміну чистої зорі.

Лиши весло, печальний брате,

Згадаймо радість юних днів.

Як древо, осінню обняте,

Живий вінок наш облетів [2, 1, 65];

Як дощу мигтіння прозоре

Поглинає глуха трава,

Так щомить розпадається зоряно,

Розсипається тінь життєва.

...Ще леліємо, друзі, ще світимся

Хитким, тріпотливим огнем.
Сіть здригнеться – і ми посиплемся
І, як бризки в траві, пропадем [2, 1, 114];
Ніжним полум'ям канна
Серед скверу горить.
Мить життя несказанна
Невідчутно летить [2, 1, 346].

Тлінність усього суцього, згасання почуттів – закономірності людського життя – тонко підмічені поетом за допомогою психологічного паралелізму:

Холоне захід. Тоне зір
В повільно-смутному згасанні.

Так гаснуть серця почуття.
Колись забуду, як любив я... [2, 1, 50].

Паралель між світом природи й людськими почуттями пронизана думкою про істинні цінності, про вічність світлого почуття кохання, що, на жаль, не завжди досягається ліричним героїнею:

Потопало сонце за житами,
Над ланами блиском полилося...
Ти сказала: “Ви такі холодні,
Як оце колосся”.

...Похиливши голову в задумі,
Колоски ти рвала несвідомо...
І погасла радість межі нами,
І печаль повіяла знайомо.

Тихо ми верталися додому,
Не бриніла срібна мить розмови,
І до тебе не знайшов я в серці

Ні краплини жалю, ні любові.

Ой чого ж, коли літа минули,
Так до тебе прагну я тужливо,
І здається, що без тебе жити
Неможливо [2, 1, 43];
Заростає дзеркало пилом,
Пам'ять ніжної – забуттям [2, 1, 199].

Мотив туги за померлою коханою знаходить іманентне вираження у засобі паралелізму:

Сонцю летіти, рікам бриніти,
Мені, осені, хороше гуляти,
А потужному дубові довгий вік,
А опалому листю зойк та зик,
А твоїй голубці румом лежати,
В янтарні очі тьми набирати... [2, 1, 236].
Уже туркавки в лісі смутніше гудуть.
Зрядилась весна в опівночну путь.
Підвелися квіти, що цвітуть улітку.
Підійми, сонце, і мою квітку [2, 1, 242];
Повнить шум верховину густу:
“На забаву, на втіху пусту,
Як твої приречені пісні
На твоїй невблаганній путі –
Лиш окраси, оздоби пусті,
Ті ж навісочки на труні” [2, 1, 263];
Ти, русалочко-бранко!
Гряне широка вода,
Кинеться брость молода,
І може доб'ється до тебе

Жених твій, одважний князь,
І чари зламає юнацька любов,
І станеш ти знов,
Як віддавна, царівною.
А до подруги моєї
Ніхто ніколи не прийде,
І не встане вона,
Не верне в наземні сади,
Не буде вдруге цвісти.
Да смутно ж мені іти [2, 1, 284];
І звечора на тверді темно-синій
Нема моєї зірки між зірок,
Немов і там був ураган осінній
Та й повалив блискучий теремок [2, 1, 316];

Безперечно, образність, стилістична наснаженість паралелізму увиразнюються в поезії В. Свідзінського завдяки використанню й інших фігур та тропів. Зокрема, І. Качуровський в аналізі рядків “Заростає дзеркало пилом, Пам’ять ніжної – забуттям” відзначає, окрім паралелізму, “метафору (“дзеркало заростає”), синекдоху (частка замість цілого: єдина риса – ніжність – заступає цілу особу), субстантивацію прикметника (ніжна в данім контексті стає іменником) та зевгму (точніше – протозевгму)” [1, 249].

Засіб психологізму в поезії В. Свідзінського відтворює неповторний світ авторських роздумів, її філософічність, прагнення до ідеального, до гармонії.

1. Качуровський І. “Медобір” Володимира Свідзінського // Качуровський І. Променисті силвети. Лекції, доповіді, статті, есеї, розвідки.– Мюнхен, 2002.– С. 238–251.

2. Свідзінський В. Твори: У 2 т.– К.: Критика, 2004.

3. Ткаченко А. Мистецтво слова (Вступ до літературознавства). – К.: Правда Ярославичів, 1998. – 448 с.

Yablonska O.V. Artistic parallelism in Volodymyr Svidzinsky's poetry

The article traces conceptual-aesthetic functions of parallelism as one of the stylistic devices of V. Svidzinsky's poetry. The structural peculiarities of the parallelism, its role in revealing the imaginative-emotional world of poetry are analyzed.

Key words: stylistic devices, parallelism, folklorism, aesthetic criterion.